

GEFAD / GUJGEF 40(1): 139-158(2020)

Öğrencilerin Eğitim Kademelerinde Liderliği Deneyimleme Durumlarının Analizi* **

Analysis of Students' Experiences of Leadership in Educational Levels

Hamza ÖZ¹, Nuri BALOĞLU²

¹Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı.
ogr.hamza.oz@ahievran.edu.tr

²Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı
nbaloglu@ahievran.edu.tr

Makalenin Geliş Tarihi: 10.02.2020

Yayına Kabul Tarihi: 20.03.2020

ÖZ

Öğrencilerin okullarında liderliği deneyimlemesi önemlidir. Liderlik deneyimi öğrencilerin sorumluluk alma, girişimde bulunma, takım kurma, yönetme ve takımlar arasında iş birliği geliştirme becerilerini geliştirecek ve gelecekte yapacağı büyük işler için bir alt yapı oluşturacaktır. Bu çalışmada; üniversite öğrencilerinin okulöncesi eğitimden yükseköğretime kadar geçtiği her eğitim kademesinde elde etmiş olduğu liderlik deneyimlerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma nitel araştırma paradigmasına uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Orta Anadolu'da bulunan bir üniversitenin Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulundaki programlarda öğrenim görmekte olan sekizi kız ve sekizi erkek toplam 16 son sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen ve katılımcıların görüşlerini yazılı olarak ifade ettikleri bir form yardımı ile toplanmıştır. Veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular ilgili literatür temelinde tartışılmıştır. Bulgulara dayalı bazı öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim örgütleri, Eğitim kademeleri, Liderlik, Öğrenci liderliği

* **Alıntılama:** Öz, H. ve Baloğlu, N. (2020). Öğrencilerin eğitim kademelerinde liderliği deneyimleme durumlarının analizi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 139-158.

** **Açıklama:** Bu çalışma 26-28 Ekim 2019 tarihinde Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesinde gerçekleştirilen 100. Yıl Sempozyumunda sunulmuş olan bildirinin geliştirilmiş halidir.

ABSTRACT

It is important that students experience leadership in their schools. The leadership experience will develop students' skills in taking responsibility, undertaking, team building, managing and developing collaboration between teams, and will provide the infrastructure for future great work. In this study, it has been tried to determine the leadership experiences that university students have gained in every level of education from preschool to higher education. The research was designed in accordance with the qualitative research paradigm. The study group consisted of a total of 16 senior grade students, 8 girls and 8 boys, studying in the programs of the Vocational School of Technical Sciences and Vocational School of Social Sciences of a university in Central Anatolia. The research data were collected with the help of a form developed by the researchers and in which participants expressed their opinions in writing. The data were analyzed with content analysis technique. The findings obtained within the scope of the research were discussed on the basis of the related literature. Some recommendations have been developed based on the findings.

Keywords: Educational organizations, Educational levels, Leadership, Student leadership

GİRİŞ

Liderlik, hayatı tanımak, kendini tanımak ve hayatı kendin kılmaktır (Bennis, 2016). Liderlikle ilgili her alanın üzerinde durduğu farklı bir tanım bulunmaktadır. Ancak yapılan tanımların ortak noktası değerlendirildiği zaman; bir amaç etrafında izleyenleri etkileme sanatı olarak ifade edildiği görülmektedir. Üzerinde anlaşılan bir liderlik tanımı olmadığı için ortak bir öğrenci liderliği tanımının yapılamayacağı da söylenebilir. Bu nedenle öğrenci liderliğine ilişkin genel kabul görececek bir tanım oluşturmak zordur. Öğrenci liderliğinin temelinde, Burns (1978) ve Rost (1993)'un savunuculuğunu yaptığı anlayış yer almaktadır. Buna göre öğrenci liderliği; sonuçtan ziyade sürece odaklanan, grubun paydaşları arasındaki ilişkilere önem veren ve liderliğin herkes tarafından yapılabileceği düşüncesine sahip olan bir liderlik yaklaşımıdır (Komives, Lucas ve McMahon 2013). Öğrenci liderliği, genellikle okul içerisinde dans etkinliklerinin planlanması ve bağış toplama gibi işler olarak görülmektedir. Bu gibi davranışlar her ne kadar öğrenci liderliği için önemli olsa da öğrenci liderliği, prosedüre dayalı ve çevresel katılımların ötesine geçmek zorundadır (Ryan, 2006). Zemke, Raines ve Filipczak (2000) gündelik problemleri çözmeye yetecek bilgi ve beceriye sahip olmayı öğrenci liderliği olarak tanımlamaktadır. Delve,

Mintz ve Stewart (1990); Greenleaf (1977); Kuh (1993) ise öğrenci liderliğini, kendisini akran ve toplumun gereklilikleri için sorumlu ve duyarlı hisseden, merhametli, akranlarını anlayan, koruyan, sorunlarını çözmeye çalışan ve diğerlerine hizmet etmeye çalışan öğrencilerin meşgul oldukları sorumluluk olarak betimlemektedirler. Astin (1999) ve Loeb (1995) ise değişimin temsilcisi olan öğrencileri işaret etmektedir. Dempster ve Lizzio (2007) öğrenci liderliğini sorumluluk kavramı ile özetlerken; McGregor (2007) öğrenci fikrini ve öğrencilerin etkinliklere katılımını liderlik olarak tarif etmektedir. Drum (1988) ise öğrenci liderliğini, daha çok okul içinde ve okula bağlı birtakım öğrenci temsilcilikleri şeklinde ifade etmektedir. Öğrenci liderliği, üniversitede liderlik rolü üstlenen öğrenciler, liderlik ile ilgilenen bütün gençler ve öğrenci kulüp, örgüt ve derneklerinde liderlik pozisyonlarında bulunan öğrencilerin yaptıkları işler olarak da tanımlanmaktadır (Tüysüz, 2007).

Öğrenciler gelişimsel özelliklerine bağlı olarak farklı dönemlerde farklı liderlik özellikleri gösterebilirler. Okul öncesi dönemde gösterilen liderlik özellikleri ile yükseköğretim döneminde gösterilen liderlik özellikleri elbette aynı olmayacaktır. Bununla birlikte her öğrenci cesaretlendirildiği ve desteklendiği zaman yaşamının belli bir döneminde liderlik davranışlarında bulunacaktır (Evet, 2010). Northouse'a (2010) göre liderlikte ana çerçeve süreç, etki, izleyici ve amaçtır. Bu döngü her eğitim kurumunda farkı bir görüntüde olabilir. Örneğin okulöncesi dönemdeki bir çocuk, arkadaşları tarafından sevilir ve sözü dinleniyorsa, lider ruhlu bir çocuk olabilir. Günümüz çocuklarının liderlik özellikleri çok erken yaştan itibaren ortaya çıkmaya başladığı söylenebilir. Özellikle okulöncesi eğitim döneminde çocuklara verilen drama türü dersler, onların liderlik özelliklerinin ortaya çıkarılması konusunda önemli bir rol oynamaktadır. İşte tam bu aşamada okulöncesi öğretmenlerin çocuktaki liderlik girişimini yakalaması ve onu takdir etmesi bu davranışın gelişmesi için en önemli etkiyi oluşturacaktır.

Liderlik ile ilgili yapılan araştırmaların sayısı çok olmasına rağmen, öğrenci liderliği ile ilgili yapılan çalışmaların özellikle ülkemizde sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Alan yazınında liderlik çalışmalarının yetişkinler üzerinde odaklanıldığı görülmektedir (Bass,

1990). Hay ve Dempster (2004) öğrenci liderliği becerilerinin birbiriyle ilişki içerisinde çok yönlü 12 liderlik becerisinin olduğunu belirtmişlerdir. Bunları; proje planlama, yansıtma, problem çözme, takım oluşturma, karar verme, hedef belirleme, zaman yönetim, proje yönetimi, kaynak tahsisi, etkili iletişim ağı, çatışma çözme, çeşitlilik bilinci ve kendine güven şeklinde sıralamışlardır.

Problem Durumu

Bu çalışmanın genel problem durumu, “Üniversite öğrencilerinin okulöncesi eğitimden yükseköğretime kadar geçtiği her eğitim kademesinde elde etmiş olduğu liderlik deneyimleri nelerdir?” sorusuna cevap verebilmektir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada; üniversite öğrencilerinin okulöncesi eğitimden yükseköğretime kadar geçtiği her eğitim kademesinde elde etmiş olduğu liderlik deneyimlerinin neler olduğu öğrenci görüşlerine dayalı olarak belirlenmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çalışma nitel araştırma paradigmasına uygun olarak kurgulanmış bir durum çalışmasıdır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Durum çalışması ise bir sürecin nasıl işlediği hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama yolu kullanılarak o sürecin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır (Chmiliar, 2010).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Orta Anadolu’da bulunan bir üniversitenin Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulundaki programlarda öğrenim görmekte olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan sekizi kız ve sekizi erkek

toplam 16 son sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme; önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu kapsamda araştırmada katılımcı öğrencilerin sayısal durumlarının belirlenmesinde öğrenime devam ettikleri yüksekokuldaki tüm birimleri temsil edebilmeleri ve cinsiyet bakımından çalışma grubunda eşit bir dağılım oluşturabilmeleri çalışmanın temel ölçütleri olarak kabul edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen ve katılımcıların görüşlerini yazılı olarak ifade ettikleri bir form yardımı ile toplanmıştır. Öğrencilerin görüşlerini yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir.

Etik Kurallara Uygunluk

Bu çalışma araştırma ve yayın etiği kurallarına uyum olarak tamamlanmıştır. Araştırmanın teorik temelini oluşturmak için kullanılan literatür alıntıları tam ve doğru olarak belirtilmiştir. Çalışma grubunda yer alan Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin araştırmaya katılımcı olabilmeleri için öğrenime devam ettikleri üniversitenin Rektörlüğüne bağlı görev yapan Etik Kurul'dan gerekli izinler alınmış ve çalışma ekinde Etik Kurul Onay formu sunulmuştur (Ek 1).

Verilerin Analizi

Veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Verilerin analizi aşamasında öncelikle öğrencilerin görüşlerini yazılı olarak belirttikleri görüşler içerik analizine tâbi tutulmuş ve liderlik deneyimleri ile ilgili bulgular yorumlanmıştır. Verilerin içerik analizi kapsamında tümevarımsal analiz yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizinde Nvivo 11 programından yararlanılmıştır.

Bu araştırmada içerik analizine uygun olarak öncelikle veriler düzenlenerek analize hazır hâle getirilmiş, tüm veriler gözden geçirilerek verilerin bütünü hakkında bilgi sahibi olunmuş, katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda kodlama yapılmış, ilişkili kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuş, kodlar ve temalar düzenlenerek tablollaştırılmış, bulgular okuyucunun anlayacağı şekilde bütünsel bir bakış açısı ile sunulmuş ve okuyucunun anlayacağı bir dil kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak için Lincoln ve Guba (1985) tarafından bazı öneriler sunulmuştur. Bunlar veri, yöntem ve araştırmacı çeşitlemesi, uzman görüşüne başvurulması, araştırma ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmesi, betimleme yapılması, katılımcı teyidi alınması ve direk alıntılara yer verilmesidir. Bu araştırmada geçerliliği, güvenilirliği sağlamak için iki araştırmacı birlikte çalışmış, veri toplama araçları hazırlanırken uzman görüşüne başvurulmuş, araştırmanın gerçekleştirilmesi ve raporlaştırılması gibi tüm aşamaları hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş, katılımcı teyidi alınmış, katılımcıların görüşlerinden direkt alıntılara yer verilmiş, araştırmanın sunumunda okuyucunun anlayacağı bir dil kullanılmış, bulgular tablollaştırılmış ve araştırmayla ilgili veriler dış denetim için dosyalanmıştır. Araştırmada kodlama güvenilirliği sağlamak için araştırmacılar birbirinden bağımsız ayrı ayrı kodlama yapmışlardır. Araştırmacılar arasındaki uyum Miles ve Huberman'ın uyum formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş birliği}}{\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}} \times 100$) ile hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Kodlayıcılar arasındaki uyum oranı .90 olarak elde edilmiştir. Elde edilen sonuç .70'ten büyük olduğu için güvenilir olduğu söylenebilir (Akay ve Ültanır, 2010). Silverman (2005) farklı kodlamaların olduğu durumlarda kodlayıcıların birlikte tartışarak ortak karara varmasının gerektiğini belirtmiştir. Bu araştırmada görüş ayrılığı olan kodlar araştırmacılar tarafından tartışılmış, fikir birliğine varılarak kodun ne olacağına karar vermişlerdir.

BULGULAR ve YORUMLAR

Liderliğin Tanımına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin farklı eğitim kademelerinde liderliği deneyimleme durumlarını tespit etmek amacıyla oluşturulan veri toplama aracındaki ilk soru; “Sizce liderlik nedir?” sorusudur. Bu soruya, 16 öğrencinin yazılı olarak bildirmiş olduğu cevaplar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Öğrencilerin Liderlik Tanımları

Öğr	Bölüm	N	Öğrencilerin Liderlik Tanımları
1	İşletme	E	Belirli bir topluluğa hitap etmek, sözünü geçirebilmek, toplumu yönlendirebilmektir.
2	İşletme	K	Bir toplumun başına geçen bilgili, becerili kişilere denir.
3	Büro Yönetimi	E	Balta girmemiş ormanlarda korkusuzca yürüyerek ekibine yol göstermek
4	Büro Yönetimi	K	Çevresindekilere önderlik ederek doğru yolu gösteren kişi.
5	Radyo TV	E	Yol göstermektir.
6	Radyo TV	K	Ön plana çıkmak, otoriteyi sağlamak.
7	Muhasebe	K	Bir grubun sözcüsü
8	Muhasebe	E	Bulunduğu çevreyi yönetmek için sorumluluğu üstlenen kişi.
9	BDT ve Ani.	E	Bir topluluğu yönetebilme kabiliyeti.
10	BDT ve Ani.	K	Milletin/topluluğun başında durabilecek kapasiteye sahip kimse.
11	Elektrik	K	----
12	Elektrik	E	Boş işten başka iş değildir.
13	İnşaat Tek.	K	Bir toplumda oluşacak kargaşayı önlemek amacıyla görevli kişi.
14	İnşaat Tek.	E	Önder olmak, fedakâr olmak ve çevrenizin desteği ile birlikte grup başarısı için çalışmaktır.
15	Bil. Prog.	K	Öncülük ve yol göstermektir.
16	Bil. Prog.	E	Önderlik ettiklerinin bütün sorumluluğunu yüklenmektir.

Tablo 1’de araştırma kapsamındaki 16 öğrenciden 15’inin liderlik kavramına ilişkin bir tanım yapmış olduğu, fakat bir öğrencinin tanım yapmadığı görülmektedir. Liderliği tanımlayan 15 öğrencinin yapmış oldukları bu tanımları birbirine benzerlik durumuna göre gruplama yoluyla 4 kategori ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin liderlik tanımlarına ilişkin bu kategoriler ile her bir kategoriye nitelendirmek (isimlendirmek) amacıyla oluşturulan temalar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin Liderlik Tanımına İlişkin Kategori ve Temalar

Öğr	Öğrencilerin Liderliği Tanımlama Kategorileri	f	Temalar
1	Belirli bir topluluğa hitap etmek, sözünü geçirebilmek, toplumu yönlendirebilmektir.		
6	Ön plana çıkmak, otoriteyi sağlamak.		GÜÇ VE OTORİTE
13	Bir toplumda oluşacak kargaşayı önlemek amacıyla görevli kişi.	4	(Siyasal ve teknik güç)
14	Önder olmak, fedakâr olmak ve çevrenizin desteği ile birlikte grup başarısı için çalışmaktır.		
3	Balta girmemiş ormanlarda korkusuzca yürüyerek ekibine yol gösterme.		REHBERLİK
4	Çevresindekilere önderlik ederek doğru yolu gösteren kişi.	4	(Yol göstericilik ve Cesaret)
5	Yol göstermektir.		
15	Öncülük ve yol göstermektir.		
2	Bir toplumun başına geçen bilgili, becerili kişilere denir.		KAPASİTE
9	Bir topluluğu yönetebilme kabiliyeti.	3	(Bilgi, beceri, kabiliyet)
10	Milletin/topluluğun başında durabilecek kapasiteye sahip kimse.		
8	Bulunduğu çevreyi yönetmek için sorumluluğu üstlenen kişi.		SORUMLULUK
16	Önderlik ettiklerinin bütün sorumluluğunu yüklenmektir.	3	(Sorumlu ve sözcü olmak)
7	Bir grubun sözcüsü		
12	Boş işten başka iş değildir.	----	
11	----	----	

Tablo 2’de liderliği tanımlayan 15 öğrencinin yapmış oldukları bu tanımların dört kategori altında toplandığı ve bu kategorilerin de “GÜÇ VE OTORİTE”, “REHBERLİK”, “KAPASİTE” VE “SORUMLULUK” adıyla dört tema altında toplandığı görülmektedir.

**“Okulöncesi Eğitim Kademesinde Herhangi Bir liderlik Girişiminiz Oldu mu?”
Sorusuna İlişkin Bulgular**

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin okulöncesi eğitim kademesinde liderliği deneyimleme durumlarını tespit etmek amacıyla veri toplama aracında bulunan soruya öğrencilerin bildirmiş olduğu cevaplar değerlendirildiğinde araştırmaya katılan 16 öğrenciden yalnızca beşinin okulöncesi eğitim almış olduğu görülmektedir. Bu öğrencilerden yalnızca iki öğrencinin eğitimleri süresince liderliği deneyimlediği görülmektedir. Liderlik deneyimi için; bir öğrenci “Sınıf Başkanlığı” yaptığını, diğerinin ise “Hikâye Dinleme ve Oyuncak Muhafaza Başkanı” olduğunu ifade etmiştir.

**“İlkokul Döneminde Herhangi Bir liderlik Girişiminiz Oldu mu?” Sorusuna
İlişkin Bulgular**

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin ilkokul döneminde liderliği deneyimleme durumlarını tespit etmek amacıyla sorulan soruya bildirmiş oldukları cevaplara göre; araştırmaya katılan 16 meslek yüksekokulu öğrencisinden üç öğrencinin ilkokul döneminde liderlik deneyimine ilişkin hiçbir yaşantısı bulunmazken, 13 öğrencinin aynı dönemde liderliği deneyimlemiş oldukları görülmektedir. Liderliği deneyimleyen 13 öğrenciden 10 öğrenci “Sınıf Başkanlığı”, bir öğrenci “Futbol Takımı Kaptanlığı”, bir öğrenci “Ülkü Ocakları Masa Başkanlığı” ve bir öğrenci de “Okul Başkanlığı” yaptığını ifade etmişlerdir.

**“Ortaokul Döneminde Herhangi Bir liderlik Girişiminiz Oldu mu?” Sorusuna
İlişkin Bulgular**

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin ortaokul döneminde liderliği deneyimleme durumlarını tespit etmek amacıyla sorulan soruya öğrencilerin bildirmiş olduğu cevaplara göre; araştırmaya katılan 16 meslek yüksekokulu öğrencisinden dört

öğrencinin ortaokul döneminde liderlik deneyimine ilişkin hiçbir yaşantısı bulunmazken, 12 öğrencinin aynı dönemde liderliği deneyimlemiş oldukları görülmektedir. Liderliği deneyimleyen 12 öğrenciden biri “Sınıf Başkan Yardımcılığı” olmak üzere dört öğrenci “Sınıf Başkanlığı” iki öğrenci “Futbol Takım Kaptanlığı”, bir öğrenci “Tiyatro Yönetmenliği”, bir öğrenci “Satranç Kulüp Başkanlığı”, bir öğrencinin hem “Sınıf Başkanlığı hem de Müzik Kulübü Başkanlığı”, iki öğrenci de “Okul Başkanlığı” yaptığını ifade etmektedir.

“Lise Döneminde Herhangi Bir liderlik Girişiminiz Oldu mu?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin lise eğitim döneminde liderliği deneyimleme durumlarını tespit etmek amacıyla sorulan soruya öğrencilerin bildirmiş olduğu cevaplar değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan 16 meslek yüksekokulu öğrencisinden sekiz öğrenci lise eğitimi döneminde hiçbir liderlik yaşantısı olmadığını belirtirken, sekiz öğrenci liderliği deneyimlemiş olduklarını ifade etmektedir. Liderliği deneyimleyen sekiz öğrenciden üçü “Sınıf Başkanlığı” biri “Sınıf Başkan Yardımcılığı”, biri “Sınıf Temsilciliği”, biri “Proje Yöneticiliği”, biri “Koro Yöneticiliği” ve biri de “Kamp Liderliği” yaptığını ifade etmektedir.

“Yüksekokul Eğitimi Döneminde Herhangi Bir liderlik Girişiminiz Oldu mu?” Sorusuna İlişkin Bulgular:

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yüksekokul eğitimi dönemine ilişkin liderliği deneyimleme durumlarını tespit etmek amacıyla sorulan soruya öğrencilerin bildirmiş olduğu cevaplardan, araştırmaya katılan 16 meslek yüksekokulu öğrencisinden 13 öğrencinin yüksekokul eğitimi döneminde hiçbir liderlik yaşantısının olmadığı, yalnızca üç öğrencinin liderliği deneyimlemiş oldukları görülmektedir. Liderliği deneyimleyen üç öğrenciden biri “Kendi Çektiği Filmin Yönetmeni”, bir öğrenci “Müzikal Tiyatro Yönetmenliği” ve bir öğrenci de “Sınıf Asistanlığı” yaptığını ifade etmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Kezar (2017) tarafından yapılan bir araştırmada bir örgütte değişimi başlatmak için her düzeyde liderliğin ortaya çıkarılması için çaba gösterilmesi gerektiği görüşü ön plana çıkmaktadır. Eğitimde değişim ve dönüşümü başlatmak için eğitimin her kademesinde değişimi başlatacak liderlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın bulguları arasında yer alan önemli tespitlerden birisi, öğrencilerin liderlik deneyimlerinin artırılarak eğitimin her kademesinde öğrencilerin liderlik rollerine yer verilmesidir. Baloğlu ve Doğan (2018) tarafından yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin liderlik davranışlarını geliştirmek için öğrenci liderliğinin liderlik yapılan gruba fayda sağlayacak nitelikte düzenlenmesi gerektiği sonucu ortaya konmuştur. Aynı çalışmada toplumun liderlik gücünün geliştirilmesi için üniversitelerde liderlik özelliklerine sahip mezun sayısının artırılması gerektiği de vurgulanmıştır. Araştırmaya katılan 16 meslek yüksekokulu öğrencisinden 13 öğrencinin yüksekokul eğitimi döneminde hiçbir liderlik yaşantısının olmadığını belirtmektedir. Üzülerek ifade etmek gerekirse bu araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin eğitim kademelerinde liderliği deneyimleme düzeyleri genel olarak çok düşük seviyededir ve eğitim kademesinin seviyesi yükseldikçe öğrencilerin liderliği deneyimleme düzeyleri daha da azalmaktadır.

Glasser'a (1999) göre anaokulundan itibaren çocuklara görevler verilerek sorumluluk duygularının geliştirilmesi gerekir ve bunu gerçekleştirebilmenin yolu da onlara sorumluluklar vermektir. Araştırmanın katılımcılarından sadece beş öğrencinin okul öncesi eğitimi almış olması ve bunlardan da sadece iki öğrencinin liderlik deneyimi yaşamış olması araştırmanın önemli sonuçlarından birisidir. Chobharkar (2011) tarafından yapılan bir araştırma da bir liderde bulunması gereken temel beceriler olarak etkili iletişim, takım kurma, vizyon ve strateji belirleme, karar alma ve planlama becerileri sayılmaktadır. Yine Jammal (2015) tarafından yapılan bir araştırma da lider öğrencilerin sorun çözme, iletişim, ilişki kurma ve takım oluşturma becerilerine sahip olması gerektiği belirtilmiştir. Araştırmada öğrencilerin liderlik tanımlarından yola çıkılarak belirlenen "güç ve otorite", "rehberlik", "kapasite" ve "sorumluluk" temaları

ve alt boyutlarında belirlenen siyasal ve teknik güç, yol gösterici ve cesaret, bilgi, beceri ve kabiliyet, sorumlu ve sözcü olma becerileri yapılan diğer araştırmaların sonuçları ile örtüştüğü görülmektedir.

Herhangi bir takım oyununda yer alan öğrencilerin bir takımda yer almayan öğrencilere göre daha fazla liderlik davranışı sergiledikleri (Akdemir, 2007), daha fazla liderlik imkânı verilen öğrencilerin liderlik becerilerinin geliştiği (Posner, 2014) bulgularından hareketle öğrencilerin eğitim öğretim hayatı bir bütün olarak ele alınmalı ve liderlik özelliklerinin ortaya çıkarılması için sınıf içinde ve sınıf dışında liderlik deneyimini yaşayabilmelerine imkân verilmelidir. Müfredatta sorumluluk verme, kapasiteyi artırıcı faaliyetlerde bulunma, rehberlik yapma ve liderlik becerilerinin geliştirilmesini sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Dağıtımçı liderlik uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır. Belirli gün ve haftaların kutlanması sırasında öğrencilere daha çok ve dönüşümlü görevler verilerek onların liderlik güç ve deneyimleri artırılmalıdır.

Bu araştırmada Orta Anadolu’da bulunan bir üniversitenin il merkezinde yer alan Teknik Bilimler ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokullarının sekiz ayrı programında öğrenim görmekte olan 16 öğrencinin “liderlik algılarına dayalı olarak tamamlanmıştır. Araştırmada öğrencilerin liderlik algılarına ilişkin ulaşılan sonuç şöyledir:

Öğrencilerin liderlik algılarında “Güç ve Otorite”, “Rehberlik”, “Kapasite” ve “Sorumluluk” temaları öne çıkmaktadır. Öğrencilerin liderlik tanımlarında siyasal bakış açısı ön plandadır. Yol göstericilik ve cesaret ikinci planda, bilgi, beceri ve kabiliyet üçüncü sırada ve son olarak sorumluluk alma dördüncü sırada gelmektedir.

Öğrencilerin her bir eğitim kademesinde liderliği deneyimle durumlarına ilişkin sonuçlar da şöyledir:

Öğrenciler liderliği en çok ilkokul ve ortaokullarda deneyimlemektedirler. Lise döneminde liderlik deneyim sayısı azalmakta ve yükseköğretim döneminde de en az seviyeye düşmektedir. Buna göre:

1. Araştırma kapsamında yer alan öğrencilerden yalnızca beşi okul öncesi eğitim almıştır.. Bu öğrencilerden de yalnızca ikisinin okulöncesi döneme ilişkin liderlik deneyimi bulunmaktadır. (Sınıf Başkanı ve Oyuncak Muhafaza Başkanı)
2. Araştırmaya katılan 16 öğrenciden 12'sinin ilkökul dönemine ilişkin liderlik deneyimleri bulunmaktadır. İlkokuldaki liderlik deneyimleri genel olarak (dokuz öğrenci) “Sınıf Başkanlığı” şeklinde gerçekleşmektedir.
3. Araştırmaya katılan 16 öğrenciden 12'sinin ortaokul döneminde liderlik deneyimleri bulunmaktadır. Öğrencilerin bu dönemdeki liderlik deneyimleri genel olarak (sekiz öğrenci) “Sınıf Başkanlığı” şeklinde gerçekleşmektedir. Bu döneme ilişkin olarak dört öğrenci kültür, sanat ve spor (satranç, futbol takım kaptanı ve tiyatro) ve siyasi teşkilatların temsilciliği konularında liderlik yaptığını belirtmektedir.
4. Araştırmaya katılan 16 öğrencilerden yarısı (sekiz öğrenci) lise eğitimi döneminde hiçbir liderlik deneyiminin bulunmadığını belirtmektedir. Liderliği deneyimleyen sekiz öğrenciden beşinin de “Sınıf Başkanlığı veya Temsilciliği” yaptığı, diğer üç öğrencinin ise proje yönetimi, koro çalışması ve kamp liderliği yaptığı ifade edilmektedir.
5. Öğrencilerin en az liderlik deneyimlerinin bulunduğu eğitim kademesi yükseköğrenim dönemidir. Araştırmaya katılan 16 Meslek Yüksekokulu öğrencisinden 13 öğrenci yüksekokul eğitimi döneminde hiçbir liderlik yaşantısı olmadığını belirtmektedir. Bu sonuç oldukça düşündürücüdür.

Araştırmada elde edilen sonuçlara dayalı olarak Türk eğitim sisteminde öğrenci liderliği konusuna özel bir önem verilmesi ve öğrencilerin tüm eğitim kademelerinde liderliği deneyimleyebilme durumlarını zenginleştirecek tedbirlerin alınması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akay, C. ve Ültanır, E. (2010). Andragojik temellere dayalı okuma yazma eğitimi (KOYE) sürecine yönelik KOYE eğitimcilerinin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 75-88.
- Akdemir, T. (2007). *Kara harp okulunda okuyan ve olimpiik spor takımlarında yer alan 4. sınıf öğrencilerle, yer almayan öğrencilerin liderlik özelliklerinin araştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Al-Jammal, K. (2015). Student Leadership: Basic Skills and Appropriate Activities. *International journal of innovative research & development*, 4(13), 20-39.
- Astin, A. W. (1999). "Involvement in Learning" revisited: Lessons we have learned. *Journal of College Student Development*, 40(5), 587-598.
- Baloğlu, N. ve Doğan, O. (2018). Leadership Initiatives in terms of Non-Positional of Vocational School Students. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 9 (34), 2033-2050.
- Bass, B.M. (1990). *Bass ve Stogdill's handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications*. New York: Free Press.
- Bennis, W. (2016). *Bir Lider Olabilmek* (5. Basım). İstanbul, Aura Yayıncılık
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper and Row Publishers.
- Chmiliar, L. (2010). Multiple-case designs. *Encyclopedia of case study research*, 2, 582-584.
- Chobharkar, P. (2011). *Leadership skills List*. Retrieved from: <http://www.buzzle.com> [20.10.2019].
- Delve, C. I., Mintz, S. D. ve Stewart, G. M. (1990). Promoting values development through community service: A design. *New Directions for Student Services*, 1990(50), 7-29.
- Dempster, N. ve Lizzio, A. (2007). Student leadership: Necessary research. *Australian Journal of Education*, 51(3), 276-285.
- Drum, J. (1988). *Youth Leadership. Insights into Issues in Education*. Stanley Foundation, Muscatine, Iowa. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED314357.pdf> [04.10.2019].
- Evet, A. (2010). *Leadership for children*. <http://www.inspireyourdreams.com> [04.10.2019].
- Glasser, W. (1999). *Başarısızlığın olmadığı okul*. (Çev: K. Teksöz). Ankara: Beyaz Yayınları.
- Greenleaf, R. K. (1977). *Servant leadership*: New York: Paulist Press.
- Hay, I. ve Dempster, N. (2004). *Student leadership development through general classroom activities*. University of Queensland Space. <http://espace.library.uq.edu.au>, [04.10.2019].

- Kezar, A.J. (2019). *Synthesis of Scholarship on Change in Higher Education*.
<http://mobilizingstem.wceruw.org/documents/synthesis%20of%20scholarship%20on%20change%20in%20he.pdf> [20.10.2019].
- Komives, S. R., Lucas, N. ve McMahon, T. R. (2013). *Exploring leadership: For college students who want to make a difference (3.Ed)*: John Wiley & Sons.
- Kuh, G. D. (1993). In their own words: What students learn outside the classroom. *American Educational Research Journal*, 30(2), 277-304.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. California: Sage Publications
- Loeb, P. R. (1995). *Generation at the crossroads: Apathy and action on the American campus*: Rutgers University Press.
- McGregor, J. (2007). Recognizing student leadership: Schools and networks as sites of opportunity. *Improving Schools*, 10(1), 86-101.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. California: Sage Publications.
- Northouse, P. G. (2010). *Leadership: theory and practice (5th ed.)*. CA: SAGE Publications, Inc.
- Posner, B. Z. (2014). The impact of gender, ethnicity, school setting, and experience on student leadership: Does it really matter? *Management and Organizational Studies*, 1(1), 21-31.
- Ryan, J. (2006). *Inclusive leadership and social justice for schools*. Leadership and Policy in schools, 5(1), 3-17.
- Rost, J. C. (1993). *Leadership for the twenty-first century*. Greenwood Publishing Group.
- Silverman, D. (2005). *Doing qualitative research: a practical handbook*. California: Sage Publications.
- Tüysüz, B. (2007). *Öğrenci liderliği programının 6. sınıf öğrencilerinin liderlik rolleri ve davranışlarına etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Zemke, R., Raines, C. ve Filipczak, B. (2000). *Generations at work: Managing the clash of veterans, boomers, xers, and nexters in your workplace*. New York: Performance research associate. New York: AMACOM.

ORCID

Nuri BALOĞLU <https://orcid.org/0000-0002-7982-2116>

Hamza ÖZ <https://orcid.org/0000-0002-5214-428X>

SUMMARY

In this study; it was tried to determine what the leadership experiences that university students gained in every education level from preschool education to higher education, based on student views.

This research, which is conducted for the analysis of students' experience of leadership in educational levels, is designed in accordance with the qualitative research paradigm. The study group of the research consists of 16 senior students, eight of whom are girls and eight boys, who are studying in the programs of the Technical Sciences Vocational School and the Social Sciences Vocational School of a university in Central Anatolia. Criteria sampling technique, which is one of the purposeful sampling methods, was used to determine the study group. The data were collected with the help of a form developed by the researchers and in which the participants expressed their opinions in writing. The data were analyzed by content analysis technique. In the analysis of the data, first of all, the documents that the students expressed their opinions were subjected to content analysis and the findings related to their leadership experiences were interpreted. Inductive analysis method was used within the scope of content analysis of the data.

It can be seen that the answers given by the students to the question "What is leadership?" In the data collection tool are gathered under four themes, namely "POWER AND AUTHORITY", "GUIDANCE", "CAPACITY" and "RESPONSIBILITY". Only five out of 16 students participating in the study seem to have received pre-school education. It is seen that only two of these students experienced leadership during their education. Students for leadership experience; they express that one student is the "Head of Class" and the other is the "Listening Leader and Toy Protection Head". According to the answers of the students, the question was asked in order to determine the situation of students experiencing leadership in the primary school period; While three students from 16 Vocational School students who participated in the research have no experience related to leadership experience in the primary school period, it is seen that 13 students experienced leadership in the same period. Of the 13 students who experienced leadership, 10 students stated that they served as "Class Chair", one student as "Football Team Captain", one student as "Grey Wolves Desk Chair" and one student as "School Chair".

According to the responses of the students to the question asked in order to determine the situation of students experiencing leadership in the middle school period; While four students from 16 Vocational School students who participated in the research have no experience in leadership experience in the middle school period, it is seen that 12 students have experienced leadership in the same period. Four students, "Class Presidency", two students "Football Team Captain", one student "Theater Director", one student "Chess Club Presidency", one student "classroom presidency and music" club presidency ", and two students express that they are "School Presidency".

When evaluating the answers given by the students to the question asked in order to determine the students' experience of leadership in high school education period, eight students from 16 Vocational School students who participated in the research stated that they had no leadership experience during the high school education period, while eight students stated that they had

experienced leadership. Three of the eight students who experienced leadership stated that they were doing "Class Presidency", one as "Vice President", one as "Class Representative", one as "Project Manager", one as "Choir Manager" and one as "Camp Leader".

It was seen that 13 students out of 16 Vocational High School students who participated in the study had no leadership experience during the school education period, only three students' experienced leadership in order to determine the status of the students experiencing the leadership related to the higher education period. One of the three students who experienced leadership stated that he was working as "Director of the Self-directed Film", one student was "Musical Theater Director" and one student was "Class Assistant".

In a study conducted by Kezar (2017), the view that efforts should be made to reveal leadership at all levels in order to initiate change in an organization comes to the fore. To initiate change and transformation in education, leaders are required to initiate change at all levels of education. One of the important findings among the findings of this study is to increase the leadership experiences of the students and to include the leadership roles of the students at all levels of education. In a study conducted by Baloğlu and Doğan (2018), it was revealed that student leadership should be organized in a way that will benefit the leadership group in order to improve the leadership behavior of university students. In this study, it is stated that 13 students from 16 Vocational School students have no leadership experience during the education period. The fact that the education level with the least leadership experiences of the students is the higher education period shows that the potential existing in the students decreases as the education level progresses.

In a research by Chobharkar (2011), effective communication, team building, vision and strategy determination, decision making and planning skills are counted as the basic skills that a leader should have. In another study conducted by Jammal (2015), it was stated that leading students should have problem solving, communication, relationship building and team building skills. Political and technical power, guiding and courage, knowledge, skills and abilities, responsible and spokesperson skills determined in the themes of "power and authority", "guidance", "capacity" and "responsibility" determined in the research based on leadership definitions. It seems to overlap with the results of other researches

"Power and Authority", "Guidance", "Capacity" and "Responsibility" themes come to the fore in students' perceptions of leadership. Political perspective is at the forefront of students' leadership definitions. Guidance and courage are at the forefront, knowledge, skill and ability are at the third, and finally, taking responsibility is at the fourth. Students experience leadership most in primary and secondary schools. The number of leadership experiences decreases in high school period and decreases to the minimum level in higher education period.

Ek.1 Etik Kurul Onay Formu

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
ETİK KOMİSYONU
BAŞVURU DEĞERLENDİRME FORMU

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN ADI	Öğrencilerin Eğitim Kademelerinde Liderliği Deneyimlem Durumlarının Analizi
	ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	☐ Anket/Ölçek/Skala Çalışması ☐ Gözlemsel Çalışma ☐ Niteliksel Çalışma ☒ Diğer
	GELEN EVRAK SAYISI ve TARİHİ	62151699-200-E.6488 – 03.03.2020
	YÜRÜTÜCÜ/DANIŞMAN (Unvan, Ad-Soyad, Kurum, Bölüm)	Prof. Dr. Nuri BALOĞLU Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
	ARAŞTIRMACILAR (Unvan, Ad-Soyad, Kurum, Bölüm)	Hamza ÖZ Yozgat Bozok Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü
VARSA	RAPORTÖR (Unvan, Ad-Soyad, Kurum, Bölüm, Telefon, E-Posta)	Tarih/İmza
	DIŞ UZMAN (Unvan, Ad-Soyad, Kurum, Bölüm, Telefon, E-Posta)	Tarih/İmza

KARAR BİLGİLERİ	KARAR NO:08/12	TARİH: 15.04.2020
	Yukarıda bilgileri verilen Etik Komisyonu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gereği, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde gerçekleştirilmesinde etik sakınca bulunmadığına/bulunmadığını karar verilmiştir.	
	Değerlendirme Sonucu	
	☒ Uygunur	
	☐ Düzeltme gereklidir (Açıklayınız)	
	☐ Düzeltmeleri görmek istiyoruz	☐ Düzeltmeleri görmemize gerek yok
	☐ Uygun değildir (Açıklayınız)	
Açıklama		

ÇALIŞMA ESASI	Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonu Yönergesi
---------------	--

ETİK KOMİSYONU ÜYELERİ

Prof. Dr. Yunus ÖZGER Etik Komisyonu Başkanı Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi	
Doç. Dr. Suat ERDEM İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi	Doç. Dr. Mehmet SAĞLAM Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi
Doç. Dr. İbrahim DOĞAN İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ŞENER TAPLAK Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi
Dr. Öğr. Üyesi Alper MUMYAKMAZ Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi	Öğr. Gör. Güldal DOLU Sorgun Meslek Yüksekokulu Öğretim Elemanı